

Муниципальное бюджетное учреждение культуры Межпоселенческая
клубная система муниципального района Бирский район
Республики Башкортостан

Особенности марийского фольклора «Ятас пайрем»

Заведующий СДК с. Бахтыбаево
Кугубаева Олина Николаевна

2019 г.

Гусиное подворье села Бахтыбаево

Значение слова «ятас»

- Ятас пайрем – гусиный праздник. В фольклоре марийского народа он берет свое начало из глубокой старины.
- Что означает слово ятас ?
- В марийско – русском словаре слово «ятас» означает «дужка у птицы».

Разделка гуся в домашних условиях

Значение слова «ортак»

- Слово «ортак» с тюркского языка дословно переводится, как “ товарищ компаньон”, при монголах торговец, торгующий на капитал, выдаваемый из ханской казны и обслуживающий, главным образом, нужды двора.

Элемент обряда «ятас»

Гости праздника «Ятас шорымаш»

Обрядовое угощение на празднике

Сотрудничество с средствами массовой информации

- Уроженка села Бахтыбаево Иннеса Степановна (Игнашева) написала статью «Ятас кучымаш – ятас шорымаш», которую напечатали в журнале «Ончыко»

Статья «Ятас кучымаш – ятас шорымах»

КАЛЫК ЯУМА

Инесса
Степанова

Ятас кучымаш — ятас шорымах

Шүкөттө огул Пошкырт күндөмөш миен коштома годым, эрвалмарий-влакын ик огай, тыгодымак шкешотан пайремөшт нүргөн күмднйрак пален налаш йөн лекте. Тиде ятас кучымо — ятас шорымо нүргөн.

Тиде йулам Пошкырт күндөмөштө пөш ожысөк күчөн толыт. Ожо марий ешышто икмынар йочам ыштепөт. Илыш йасылан көра чыла икшыныжак илен кодын огытыл, утпаракишо Түрлө черлан көра, газалык начаррак амал дене лужо йочажо йэинекак вес түняш кыныт, 6-7 йоча гыч 1-2-шо гына илен кодынат. Еш начарын, үкөм шижын илен. Портым чолаш, чодырам кулжаш күлөш, пасу пашай ыштөш — чылажат вийын йодын. Изаж-шолык иктын-коктын аутам чоен, чодыра пашам ыштөн, кулжэн көртын огытыл — вий полшы күлын. Тиде амал дене йот өгым родыш савырашлан ятасым күчөныт.

Мо вара тугай ятас? Тиде комбын але лудын оглужым, шолтымако, шыланымак, туган, өнлан кучыктен, родо-шоншыш савырыме йула. Тыге кок лар (аужир) вате-марий-влак ятасым тугенат, тутлар-тугласе (тулар-тулачо), вес семанже, ортак (ортак-марий, ортак-вато) лийыныт.

Ятас луым тодылмо годым колан изирак лужо логалеш, тудо ончырак ятасым шораш конда (унаш налаш), а кызитсе саманыште — отшыме дене (кунам шонен пыштат). А кугурак лужым кучышо ортакшо деч варажак пайрем үстөлым пога.

Ятасым шочмо көче годым, суан йуавышыште, удырым унала кондымо годым күчөныт, кызитсе жапыште комбо кұрмаштат күчт (Комбо пайрем годым).

Ятас луым кучымак, тудым тодылмак, кок лужымак кинде шултышеш пыштен, үстел йыр шинчышо уна-влаклан пурдыктат, почешыже — пошкудо-влаклан. Тыге үстел йыр шинчышо уна-влак ятасым кучымын ужит, рушла каласаш гын, свидетель лийат. Шылжим кочкын пытаршымек, кодыш кок лужым кок могар өш ше суртышышт найгаөн, авагашташ, көне нөлтиб могыриш, кералын. Тиде — мондыдымашлан, күсөн улным шарнен илаш.

Изирак луым тодылшо өш (вато-марий) ятасым шораш шонен пышта. Ятасым шорымах йуламш годым, кондышышо март пайрем годым але шочмо көчым эртарыме да моло пайрем годымат эртарал көрөш. Тидлан пүтынь комбым шолтат, уна-влакым погат. Пайрем ден ончым ятас тулар ден тулачым (ортак-марий ден ортак-ватим), мбнгышышт миен, тыге ужит: «Ятас тулар-тулаче шочшем. Тондан ме ятас шораш ужина, тыгай кочычлан.». Пайрем көчыже толым шумек, эн тун пайремим эртарат, почешыже ятасым шорымах тугалеш. Шолтен ямдылыме пүтынь комбым подносеш пыштен, яндар шовыч (солык) дене леводит, ятас шорышо удырамаш, кидешыжак күчөн, ортак ватыже ваштареш лектош, марийже (поялшыже) тичаш кинде дене, нерлит-аракам күчөн, полонже шогалеш.

Удырамаш комбыжым ятас тулаче шочшыжлан, ортак ватылан, кучыкта, ваштареш вате (унала толыш) комбо умбак калаш ошам пышта (50 але 100 шурым толж) манян. Вара ятас шорышо удырамаш ортак-марийлан алушым (шолычым) пышта. Тидан годым тыге айла: «Тасе кызы ятасым на. Игте-весе деле миен-толын илаш Ош поро кугу Юматэ везылыкым, тазалыкым, мнгалыкым (йоним) луган шокыж».

Тидан деч вара комбым вашеш напшо да тугишо тулар-тулаче-влак нылтын, поднос дене комбым, киндым, аракам күчөн, гармонь почеш мурым-мурым куштат.

Комбыжымат ко орен?
Комбыжымат ко күштөн?
Комбым оннен, комбым күштөн,
Ятасыжым ко шорен?

Тыгак умбакыжымат пырля илашлан 2-3 токмакым (лудым мурым, мастушкым) мурат, Мултан:

Ош Вичиште ош парохол
Эркен гына гарвана,
Эркен гына шиждеген
Эрта Мемнан Умырна

Алым налаш толынам,
Гулым налаш толынам,
Алым огул, Гулым огул,
Ятас шораш толынам.

Тачат ме пырля-пырля,
Эрлат ме пырля-пырля,
Эрлан-эрлан-эрлашыжым
Адак ме пырля-пырля.

Умбакижо ятас комбым налаше удырамаш комбым атлаш кая, ик комбо гыч 41 луым (шыланым) лүктеш (тиде нылде ик гона тошкылым, нылде ик тушмылым сөен, ончы кайымым ончыкта). Тыгодымак вес ортак ватыже тичаш киндым тыгыдын-тыгыдын пүчкеда. Тылч вара, уна-влак ваштареш шогалын, киндын каванышыжыко пап луым (ятас деч улкылажо улшо кугу луым) пыштен, үстембал киндеркыс кинде умбак (үстембалсо эн күшшө вершы) пыштат. Тыгодым ныл чаркаш аракам темат, нылтынат кидышышт күчөн, тыге каласат: «Тенданат, мемнанат ютл-вусо шужо лийже. Эрдене почшо срагыште (кудывечыште) гым, пуйжо өриште, а кастене почшо өриште гын, вуйжо кудывечыште пийже маын, тиде чаркаш темымым йуын колтен да ятас луым авызылена (тамлена, кочына)». Тыге нылтын, ик ятас луым күрлян, поче-поче тамлат, Вара мо шылжим родо-шоншо, пошкудо, уна-влаклан, пүкөдыме киндеш пыштен, шалатат да почешыже ик чарка дене луымым аракам йуктат. Тидан годым кончылудым пытарен йулам. Тидеч вара комбо лымым (шурым) кочкыт, да суртоза ятас тулар-тулачыжлан мурым мура.

Фольклорный народный коллектив «Нур пеледыш» с постановкой «Ятас шорымаш»

Идут гости с марийской гармошкой

Идут испольная часушки

Сват и свах по ятасу (ортак)

Сваты и свахи по ятасу вместе ГОСТЯМИ

Марийская веревочка с праздничным гусем

«Ново испеченные» родственники в марийском танце

Сплачивающая традиционная веревочка

Молодое поколение на празднике ятас

В зажигательном танце душа народа

Прощальная хвалебная песня хозяевам праздника

**Спасибо за
внимание**